

Regeringskansliet,
Arbetsmarknadsdepartementet
Erik Lejdemyr

Vår referens/dnr:
Karin Ekenger/38/2015

103 33 STOCKHOLM

Er referens/dnr:
A2015/816/IU

2015-03-10

Remissvar

Ändrade förutsättningar i valfrihetssystemet för etableringslotsar

Regeringen föreslår ändring i lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandare. Nuvarande lydelse om att Arbetsförmedlingen (AF) "ska" tillhandahålla valfrihetssystem, ändras till "om AF bedömer att det är lämpligt" får myndigheten tillhandahålla valfrihetssystem. Samtidigt har regeringen kommunicerat att hela etableringslotssystemet avvecklas med tre månader uppsägningstid.

Svenskt Näringsliv avvisar förslaget. All form av kriminalitet är oacceptabelt, men det ankommer på AF att förbättra kontrollsystemen och stävja missbruk innan en hel bransch läggs ner abrupt med i stort sett obefintligt varsel. Arbetsförmedlingens bristande upphandlingskompetens, otydlig ansvarsfördelning, ofullständig implementering och för lite arbetsmarknadsfokus har lett till ineffektiv resursanvändning. Det finns fortfarande förutsättningar att följa upp, stärka kontrollen och vårda reformen istället för att tvärt avbryta den.

Alternativet är dessutom otydligt. Att enbart förflytta verksamheten internt till AF kommer inte automatiskt att förbättra kvalitén och effektiviteten i insatsen, det visar myndighetens interna problem. Inte heller kan etableringsinsatsen, enligt uttalande som gjorts, enkelt förflyttas till den tjänst som erbjuds inom upphandlingen Stöd & Matchning.

Nuvarande problematik

Tidigare har Riksrevisionen (RiR 2014:14) i en granskning pekat på att tjänsten är för brett utformad. Kontroll och kvalitetssäkring har varit bristande. Ett transparent jämförelsesystem har inte funnits att tillgå för brukarna. Även ersättningssystemets utformning har kritiserats.

Bakgrunden till regeringens beslut är dock klagomål från myndighetens anställda, brukare och aktörer av mycket allvarlig karaktär. 347 klagomål har redogjorts för av AF, av totalt ca 30 000 deltagare under 2014. I dessa klagomål finns delar som indikerar handlingar som bland annat bryter mot god affärssed och

marknadsföringsetik. Även misstanke om kriminella handlingar uppges som skäl av AF.

Svenskt Näringslivs synpunkter på reformen i sig

Svenskt Näringsliv har haft tydliga synpunkter på reformen från start.

För det första var uppdraget ottydligt. Politikens viljeinriktning var ursprungligen att komma ifrån insatser som "socialt stöd" till mer av "arbetsmarknadsetablering", men i praktiken var styrsignalerna likväl tvetydiga vilket fick konsekvenser vid implementeringen av reformen. AF:s förfrågningsunderlag för lotsaktörerna exemplifierade detta; de skulle "bidra till kontakter och nätverk mot arbetslivet", "orientera om det svenska arbetslivets villkor och krav" och hjälpa till med "socialt stöd beträffande bostad, sjukvård eller familjesituation".

För det andra fanns redan på ett tidigt stadium stora frågetecken om underfinansiering och kring ersättningssystemets utformning. Prestationsbaserad resultatersättning bör, enligt vår uppfattning, ingå som grundbult i ett valfrihetssystem men det måste noga följas upp, justeras och kontrolleras så att eventuella skevheter i systemet kan åtgärdas. Det har funnits en för stor diskrepans mellan ersättningssystemets förväntade måluppfyllelse och rimligheten för aktörerna att nå upp till de förväntade resultaten givet de utmaningar på arbetsmarknaden som målgruppen har.

För det tredje har brukarnas möjlighet till kundval i praktiken varit begränsat. Informationen till de nyanlända har försvårats av att AF endast har haft informationsmaterial på svenska.

Det saknades dessutom ett betygssystem för aktörerna, något som Svenskt Näringsliv påtalat som avgörande för att främja konkurrens och utveckling i ett grunden marknadsdrivet system.

I grunden handlar den bristande implementeringen om inneboende målkonflikter. Sannolikt hade det, som Svenskt Näringsliv påtalade i ett tidigt skede, varit bättre om en annan myndighet än AF fått hantera upphandlingen. Trots att etableringslotsarna förväntades fokusera på arbetsmarknadsetablering uppfattade AF det som att man hade kvar huvudansvaret för nyanländas arbetsmarknads-etablering och etableringsplan. AF och etableringslotsarna blev i praktiken två parallella organisationer för nyanländas etablering.

Otydlig ansvarsfördelning, allt för begränsade resurser, ofullständig implementering och för lite arbetsmarknadsfokus har lett till ineffektiv resursanvändning. Det hade varit bättre om etableringslotsarna fått tydligt helhetsansvar för arbetsmarknads-etableringen. Det hade också varit rimligare att lägga uppdraget på en annan myndighet än på AF som redan dignade under alltför många och svåra uppdrag under den aktuella perioden.

Slutligen är Svenskt Näringsliv kritiska till det korta remissförfarandet.

SVENSKT NÄRINGSLIV

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Christer Ågren', with a stylized flourish extending to the right.

Christer Ågren